

A romániai magyarok 2002. évi lélekszámáról

A kisebbségben élő népcsoportok számának meghatározása gyakran nem csupán egy demográfiai, hanem identitáskérdés is, különösen akkor, ha olyan kulturális közegről van szó, ahol a kultúrnemzeti identitásmodell a meghatározó. A romániai magyarság esetében egyértelműen a kultúrnemzeti besorolás az irányadó¹. Ezért abban a helyzetben vagyunk, hogy bár 2002-ben megszámláltattunk, az előzetes adatok alapján 1 434 377 magyar nemzetiségű, és 1 447 544 magyar anyanyelvű állampolgár él Romániában, mégis, beszélnünk kell arról, hogy valójában mennyien is vagyunk, ugyanis több évtizede minden népszámlálásról hasonló vitát nyitottak az illetékesek. A Magyar Kisebbség szerkesztői felkértek arra, hogy a lap demográfiai számában szóljak hozzá Varga E. Árpád vitaindító írásához. E felkérésnek eleget téve a továbbiakban a vitaindító néhány megállapítására és megközelítésére reagálva, néhány ponton pedig saját kutatásaim eredményeit ismertetve, közvetve teszek eleget a felkérésnek.

Először abból indulnék ki, hogy Kelet-Közép-Európa országaiban az utóbbi 150 évben gyakran találkozunk arra irányuló törekvésekkel, hogy az állam a nemzetiségek számát kisebbnek tüntesse fel, mint amennyi az valójában. Ez mind a magyar, mind pedig a román népességstatisztika történetében megfigyelhető, és különösen olyankor kap a politika nagyobb szerepet a demográfiában, amikor a hatalmi döntésekben egy terület népességszámát és az etnikai arányokat figyelembe veszik (vagy úgy tesznek, mintha figyelembe vennék) a határok megrajzolásakor. Nyilván más okok és szándékok és felmerülhetnek időnként. Romániában a kommunista uralom idején Varga E. Árpád szerint "a hatalomnak nem állt érdekében a nemzetiségi statisztika kérdéseinek nyilvános taglalása". Ezzel egyetérthetünk, de hozzá kell tennem, hogy semmilyen olyan kérdés taglalását nem tartották célszerűnek, ami a hivatalos ideológiától eltérő társadalmi kérdések felvetéséhez vezetett. Az államszocializmus kori népszámlálási eredmények hitelességének elfogadását az is akadályozta, hogy a Ceausescu-rendszer köztudottan a hivatalos gazdasági statisztikák manipulálásától sem riadt vissza. Ezzel együtt az egész kommunista rendszer idejére nem lehet egyértelműen általánosnak tekinteni azt, hogy a romániai magyarok számát adatmanipulációval kisebbítették a népszámlálási közleményekben, ha esetenként történt is ilyen. Számomra legtöbb kérdést az 1977-es népszámlálás vet fel, bár a reális szám nem lehetett lényegesen magasabb az utólag, 1991-ben közölt értéknél a romániai magyarok nemzetiség szerinti számára vonatkozóan (1 713 900)². A népszámlálási közleményben közzétett, "nemzetiség és anyanyelv" szerinti kategória pedig joggal keltett bizalmatlanságot az adatok megbízhatóságára vonatkozóan.

Magam is csatlakozom Varga E. Árpádhoz abban, hogy tisztelettel adózzunk a témában eredményeket elért kutatókhoz, akik az elmúlt évtizedekben a részletes adatokhoz való hozzáférés nélkül is próbáltak és tudtak maradandót alkotni. Ám itt legnagyobb érdemei éppen Varga E. Árpádnak vannak, irányában ezúton is elismerésemet fejezem ki, hogy az általa készített számos részletes elemzés és adatsorok hozzásegítettek a témában való elmélyüléshez, illetve, hogy írásai a szociológus hallgatók generációinak hasznos olvasmányul szolgálnak az Erdély népességének rejtelseibe való betekintéshez.

Az 1989-es politikai változások következtében 1992-ben az új, a demokráciát menet közben tanuló rendszer illetései bonyolították le a népszámlálást, helyi szinten pedig ennek lebonyolításában magyarok is részt vettek. Ennek ellenére - az előző tapasztalatoknak megfelelően - a romániai magyarok továbbra is kétkedéssel fogadták az eredményeket. Bár időközben majdnem mindenki elfogadta az eredményeket, a 2002-es népszámlálás közeledtével újra felmerült a probléma, hogy vajon az új eredményeket hogyan fogja megemészteni a közönség. Már a 2000-es Romániai Magyar Évkönyvben rámutattam arra, hogy a romániai magyarság száma csökken, és ezt a népmozgalmi adatokat nem feltétlenül ismerő politikusok, valamint egyházi előljárók is érzékelték helyi szinten. Örömmel vesszük tudomásul, hogy Varga E. Árpád is hasonlóan látja, hogy az 1992-es népszámlálás eredményeihez képest a romániai magyarok számát a korabeli publikációk felülértékelték, és "sok egyéb tényező mellett ez is közrejátszhatott" abban, hogy a közvélemény nem fogadta el a népszámlálási eredményeket³.

E helyzet megismétlődésének megelőzéséhez üdvözlendő a Korunk azon kezdeményezése, hogy a szerző vendégszerkesztése alatt a februári számban mintegy "készítsük elő" a közvéleményt a magyarok lényeges létszámcsökkenésének befogadására. Megtiszteltetés, hogy Varga E. Árpád szerint is e Korunk szám eredményes volt

a várakozásoknak a mérséklése és normális mederben tartása tekintetében, ami valóban a kiadvány fő célja volt. Azt is igen helyesen látja a budapesti kolléga, hogy a 100 ezer fős fogyás előrejelzésével nem kívántam sokkolni a közvéleményt, hiszen az elemzések mérlegelése során valóban súlyosabb következtetésre is juthattam volna. A tanulmányban közölt számításos becslések⁴ alapján a fogyás kisebb mértékűnek látszott. Az akkor elvégzett számítások alapján a romániai magyarság csökkenésének üteme kisebb lett volna. Először azt vizsgáljuk meg, miben jelölhetők meg az előrejelzés hiányosságai. Bár első látásra úgy tűnhet, hogy a romániai magyarok 1 532 ezres előre jelzett, feltételezett számát, amelyet 2000 január elsejére vonatkoztatva számítottam, 2002 márciusára hozzávetőlegesen helyesnek tarthatjuk.

A legfontosabb szempont, hogy 1992-ben és 2002-ben volt néhány módszertani eltérés a népesség regisztrálása között, amelyek közül az egyik számottevően kihathatott a magyarok számának alakulására és a fogyás számszerűsítésére. A 2002-es népszámlálás előzetes eredményeinek az 1992-es eredményekkel való összehasonításáról készült hivatalos elemzés szerint, melyet a bukaresti Nemzeti Statisztikai Intézet munkatársai tettek közzé kiderül, hogy az 1992-es népszámláláskor az állandó (stabil) népességbe felvették mindazokat a román és más állampolgárokat, akik állandó lakhelye Romániában van, függetlenül attól, hogy a felvételkor hol éltek vagy mennyi ideje távoztak. Ezen módszertan szerint 2002-ben az ország lakossága 21 852 600 fő lett volna, és ezen belül a magyarok száma is magasabb lenne, mint 1 434 ezer. 2002-ben az ENSZ és az EUROSTAT módszertani ajánlásainak megfelelően az állandó népességbe nem vették fel az egy évnél hosszabb ideje külföldön élő román állampolgárokat, ez 178,5 ezer főt jelentett, míg beleszámolták a több mint egy éve Romániában élő külföldi állampolgárokat, akiknek száma 24 ezer fő⁵. Így alakul ki az ország 21 698,2 ezer fős állandó népességszáma. Ez a nem regisztrált 178 503 személyi népesség nem szerepel tehát a részletes táblázatokban, sem az össznépességben, ugyanis ezek a román állampolgárok egy évnél hosszabb ideje nem tartózkodnak az országban. A távol levő időszak hosszát a hozzátartozók szabad bevallása alapján regisztrálták, de a válaszadók tudták, (általában), hogy büntethetők, ha nem valódi adatokat közölnek. Feltételezhetjük, hogy ez a különbség adhatja az előrejelzésem és a végeredmény közti eltérés tetemes részét is, hiszen a több mint egy éve távol élők jelentős része erdélyi megyékből való, összesen 158 469 személy. Véleményem szerint a legalább egy éve távol levők jelentős része magyar, és itt nem lehet az erdélyi etnikai arányokat kulcsként használni a magyarok speciális helyzete miatt, mivel a nyelvismeretük és Magyarország közelsége miatt a magyarok kivándorlása és külföldi munkavállalása meghaladja az erdélyi románokét. Ezt valószínűsítik az előzetes népszámlálási eredmények megyei adatai is, miszerint a magyarság aránya majdnem minden megyében csökkent. Márpedig 1992-ben is már feltehetően sok (több tízezer magyar) nem tartózkodott több mint egy éve az országban a népszámlálás időpontjában, de akkor őket is beleszámolták az állandó népességbe. Ilyenformán tehát a "tulajdonképpen" tényleges fogyás 1992-höz képest lényegesen kisebb, mint 190 000 fő a magyarok körében. Ugyanis a Korunkban közölt tanulmányomban azokkal is számoltam, akik nem élnek már itthon, de román állampolgárok: *"Magyarországon élő román-magyar kettős állampolgár(ok) (...) száma lassan több tízezerre tehető, hiszen az 1992 óta eltávozott csaknem 50 000 magyar legnagyobb része megtartotta román állampolgárságát, így az előrejelzés és az eredmények közötti különbséget nagyban befolyásolja a kettős állampolgárok hozzáállása. Ám ha a számadatokból nem is fognak hiányozni, az elkövetkező években az iskolák padjaiban és a színházak nézőterében csupán a ténylegesen jelenlevő népesség megfelelő csoportjai ülhetnek, így a realpolitikai tervezéseknek számolniuk kell e »népességi« hiány nagyságrendjével".*⁶

A 2001 decemberében megfogalmazott előrejelzés és az eredmény közötti eltérés másik oka az volt, hogy az előreszámításban adathiány miatt megálltunk az 1999-es évnél, mivel a tanulmány keletkezésének időpontjában addig voltak általános népmozgalmi adataink. Ha nem álltunk volna meg, és továbbvezettük volna ugyanazzal a módszertannal a számításokat, akkor ilyenformán 1992-2002 között 118 066 lélekkel fogyott volna a romániai magyarság. De hangsúlyozandó, hogy ezt úgy lehet "kiszámítani", hogy az 1999-es kivándorlási trendeket 2002-ig előrevetítettjük. A módszertan részleteire itt nem tudunk kitérni, csupán annyit kell tudnunk, hogy a magyarok születési arányszámai az országos értékekhez képest 10 százalékkal alacsonyabbak, a halandósági értékek pedig 20 százalékkal magasabbak.

1. A romániai magyarok évenkénti népesedési adatai 1992-2000 között⁷

Év	Élveszületések 1000 lakosra	Halálozások 1000 lakosra	Természetes szaporulat 1000 lakosra	Természetes szaporulat	Nettó migráció	Magyarok összesen január 1-én

1992	10.26	12.76	-2.5	-4062	5278	1 624 959⁸
1993	9.9	12.76	-2.86	-4620	5373	1 615 619
1994	9.81	12.87	-3.06	-4913	6712	1 605 625
1995	9.36	13.2	-3.84	-6120	6532	1 593 999
1996	9.18	13.97	-4.79	-7574	5391	1 581 346
1997	9.45	13.64	-4.46	-6994	4988	1 568 381
1998	9.45	13.2	-3.75	-5843	5593	1 556 399
1999	9.36	12.98	-3.62	-5592	7099	1 544 963
2000	9,45	13,68	-4,23	-6481	7099*	1 532 272
2001	8,82	13,92	-5,1	-7745	7099*	1 518 692
2002						1 503 848
2002 Népszámlálás						1 434 377⁹
Összesen 1992-2002				-59 944	61 164	

*1999-es adatok továbbvetítve

Eszerint 1,5 millió magyar lett volna várható a népszámláláskor az 1992-es metodológia alapján. Így a 190 582 személynyi, nemzetiség szerinti fogyásból még 72 516-ot kellene "megmagyarázni". Ha ebből 45 139 olyan, aki egy évnél hosszabb ideje Magyarországon él, akkor a további 27 377 személyt kell még "megfejtetni". Ezek között lehetnek Nyugat-Európában vagy Észak-Amerikában élők, lehetnek asszimiláltak, lehetnek olyan romák, akik 1992-ben magyarnak vallották magukat. További nehézségeket vethet fel, például, ha sok "élnivaló" magyar a több mint

egy éve Magyarországon élő családtagját bejelentette, mint jelen levő, de éppen elutazott személyt, így a fennebb hivatkozott 45 139, Magyarországon tartózkodó erdélyi (romániai) magyar személy egy része benne lehet az 1 434 ezerben, de ezzel talán nem bonyolítanám most a képet. Ez elég valószínű, ugyanis a Magyarországtól nyugatabbra élő, itthon nem regisztrált romániai magyarok száma minimálisan 20 000 körül lehet. Ha a Magyarországon és Nyugaton élő romániai magyarokat hozzáadjuk az 1 434 ezerhez, akkor 1 499 139 magyar nemzetiségű román állampolgárral számolhatunk, tehát a valóság nem cáfolt rá az előzetes szakmai várakozásokra, csupán másképp csoportosítva regisztrálták és tették közzé az adatokat, mint az előrejelzésem feltételezte, és a külföldön élők nemzetiségi bontása egyelőre nem ismert.

Országos és etnikai tendenciák a természetes szaporodásban

A fogyás oka elsősorban a nagyarányú emigráció, ezt követi a negatív természetes szaporodás. Számadatokban a 1 111 854 személynyi fogyásból az évente publikált természetes népmozgalmi adatok alapján saját számításaim szerint 2002 január 1-ig 292 520 személlyel többen haltak meg, mint születtek, míg 819 334 lélekre tehető azoknak a száma, akik elvándoroltak vagy eltűntek. (Ez utóbbiak viszont elhanyagolhatók az emigráció nagyságrendjéhez képest. 2002 első két hónapjának természetes fogyásától most eltekintünk.)

2. Románia természetes népmozgalmi adatai, 1992-2001

Év	Élve- születések	Halálozások	Természetes szaporodás (fogyás)
1992	260 393	263 855	-3462
1993	249 994	263 323	-13 329
1994	246 736	266 101	-19 365
1995	236 640	271 672	-35 062
1996	231 348	286 158	-54 810
1997	236 891	279 315	-42 424
1998	237 297	269 166	-31 869
1999	234 600	265 194	-30 594
2000	234 521	255 820	-21 299

2001	219 441	259 747	-40 306
Összesen			-292 520*

* 2002 január 1-re érvényes

Látható, hogy 1991-től kezdve Romániában is beindult a termékenység csökkenésének folyamata. J. Rychtarikova - cseh és más kelet-európai adatok alapján - azt állítja¹⁰, hogy a változások inkább a gazdasági átmenet, és kevésbé a demográfiai átmenet számlájára írhatók. Ezzel együtt a belső regionális különbségek a születések arányszámában, illetve az átlagos házasságkötési életkort és az első gyermek vállalásának átlagos életkorát tekintve megfigyelhetők olyan különbségek, amelyek a második demográfiai átmenettel is kapcsolatba hozhatók, viszont olyan formában érvényesülnek, mint ahogy ez Dél-Európában megfigyelhető, például a házasságkötések és a házasságon belül született gyermekek aránya végig magas marad. Romániában a rendszerváltás társadalmi költségei, valamint az 1990-es évek elején felemás módon végrehajtott reformok eredményei igen súlyos következményekkel jártak a népesség számának alakulására, ami részben a természetes fogyás, részben pedig a kivándorlás számlájára írható.

A romániai magyarok természetes szaporulatának alakulását csak egy hozzávetőleges becsléssel tudtuk felmérni, amelynek alapján 1992-2002 között a romániai magyarok 59 944, kerekén 60 ezer fővel vannak kevesebben. Varga E. Árpád vitaindítójában V. Ghetau román demográfus előszámításait vette alapul, feltételezve, hogy ő a hivatalos népmozgalmi adatforrások nemzetiségi bontását vette alapul. Örülnek, ha ez országos összesítésben minden évre létezne, ám ez eddig számomra nem volt elérhető, emellett a számításokban a román demográfus is az 1992-es népszámlálás befejezett női termékenységét vette alapul, valamint a Kovászna és Hargita megyei termékenységet, amit véleményem szerint nem lehet kivetíteni a romániai magyarokra. Ghetau számításai szerint a magyarok természetes szaporulata 1995-ben még nagyobb fogyásra utal, mint a saját számításaim szerint. Ő a magyarok nyers születési arányszámát nagyobbra, 9,6 ezrelékre teszi (nálunk 9,36, lásd 1. táblázat), de a halandóságot is nagyobbra számítja, 14,3 ezrelékre a mi 13,2 ezrelékünkhöz képest. Így az általa számolt természetes fogyás arányszáma -4,7, majdnem egy ezrelékkal több, mint az általam számolt érték. Ghetau előrejelzése szerint egyébként 2025-re a romániai magyarok száma 1 250 000 körül lenne, de Románia népessége sem érne el a 20 milliót¹⁰. Ám Ghetau előrejelzési modelljében a romák esztimatív, 1, illetve 1,5 milliós számát a románokból és a magyarokból arányosan vonta le, és a termékenység tekintetében is figyelembe vette a csökkentést. Eszerint az ő születési arányszámai a magyarokra vonatkozóan nem tartalmazzák a magyar cigányokat, márpedig a saját számításaim érthető módon ezt a népességet is magába foglalják, mindaddig, amíg magyarnak vallják magukat - ez önbesorolás lévén a népszámlálás egyetlen releváns és elfogadható kritériuma a nemzetiség megállapítására. Mégis, ha Varga E. Árpád ezt tartja irányadónak, el kell fogadnia, hogy eszerint 80 000-rel többen haltak meg, mint születtek a magyarok az elmúlt 10 évben.

A kivándorlás szerepe a magyarok létszámcsökkenésében

A legálisan, akár végleg, akár ideiglenesen külföldre vándorló magyarok számának viszonylag pontos meghatározásának a módszerét eddigi írásaiban részletesen ismertettem¹¹. Ennek lényege, hogy a kivándorlást nem lehet a kibocsátó ország nyilvántartása alapján meghatározni, nem csak Románia, hanem más országok esetében sem, és nem is lehet ezt számon kérni különösen 1989 decembere óta, amikortól a román állampolgárok is viszonylag szabadon vándorolhatnak más országokba. A vándorlás rendszerint egy turistaként való kiutazással kezdődik, esetleg rövidebb távú munkavállalási céllal. Az idővel kintragadók zöme tehát nem is kerülhet nyilvántartásba otthon. Én azokat tekintetem kivándorlóknak, akik végleg kitelepedtek, és más állampolgárságot (is) szereztek, ám a bevándorlási kérelmet benyújtókat is bátran hozzájuk lehet számolni. A 2002-es román népszámlálás nemzetközi és EU-s standardok alapján történő lebonyolítása viszont rákényszerít arra, hogy az egy éve más országba eltávozott, ott csupán ideiglenes vagy huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők, vagy akár illegálisan dolgozók számát is levonjuk az itthon maradt állandó népességből. Az alábbi táblázatban csupán azokat vettük számba, akik legálisan Romániában vagy Magyarországon ki-, illetve bevándorlóként regisztrálva voltak. A számítás meneteként először a bármelyik országba távozott, Romániában regisztrált magyar nemzetiségű kivándorlókhoz hozzáadtuk azokat a Magyarországon bevándorlóként regisztrált román állampolgárokat, amelyeket Romániában nem jegyeztek Magyarországra való kivándorlóként. Majd ezek számából levontuk azokat, akik a román nyilvántartások szerint

hazatértek Romániába. Ez az eljárás nagy pontossággal működött 1990-ig, azután pedig hiányoznak azok a nem Magyarországra távozó romániai magyarok, akik Romániában nem jelentették be az elvándorlásukat, de ezek számát külön megbecsüljük. A végösszegbe belekerül valamennyi román nemzetiségű is, de nem az összes Magyarországon élő, hanem csupán az, aki úgy vándorolt be, hogy ennek nincs nyoma Romániában. Ám ezek számát már csak azért sem próbáltuk levonni, mert így a végösszegek az illegális kivándorlók egy részét is lefedik.

3. A nemzetközi vándorlás évi adatai román és magyar források szerint 1977-1999 között

Év	Romániai magyar kivándorlók*	Romániai vándorlók Magyarországra**	Romániai vándorlók Magyarországra*	Romániában nem regisztráltak	Romániába visszatértek*	A magyarok összes nettó migrációja Ro-Hu
T	a	b	c	b-c	d	a+b-c-d
1977	1417	.	728	.	.	1417
1978	1361	.	521	.	.	1361
1979	1058	.	362	.	.	1058
1980	1388	.	338	0	0	1388
1981	1329	.	289	0	0	1329
1982	1855	.	494	0	0	1855
1983	1697	.	457	0	0	1697
1984	2540	.	773	0	0	2540
1985	2432	9445	761	8684	0	11 116
1986	4144	9445	1184	8261	0	12 405
1987	3845	10 445	1262	9183	0	13 028
1988	11 728	11 445	10 529	916	0	12 644
1989	10 099	11 445	11 163	282	0	10 381

1990	11 040	25 267	10 635	14 632	0	25 672
1991	7494	11 018	4427	6591	0	14 085
Összesen 1977-1991	63 427	88 510	43 923	48 549	0	111 976
1992	3523	6587	4726	1861	106	5278
1993	3206	5991	3674	2317	150	5373
1994	2509	5483	1179	4304	101	6712
1995	3608	5685	2509	3176	252	6532
1996	2105	4888	1485	3403	117	5391
1997	1459	4629	1244	3385	396	4988
1998	1217	6076	1306	4770	394	5593
1999	696	7412	774	6638	235	7099
Összesen 1992-1999	18 323	46 751	16 897	29 854	1751	46 966

*Román források alapján: Demográfiai évkönyv, 1996, Statisztikai Évkönyv, CNS(INSSE), 1998, 1999, 2000.

** Magyar források alapján: Demográfiai évkönyv, KSH, 1998, 1999, 2000.

Ezen számítások alapján 1977 és 1991 között 111 ezer, 1992 és 1999 között pedig 47 ezer romániai magyar hagyta el az országot.

A feltehetőleg számba nem vett, Magyarországon élő, bevándorlási kérelemmel és huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező román állampolgárok száma 2000-ben, Horváth István összesítése alapján, magyar belügyminisztériumi forrásokra támaszkodva 47 515 személyt tett ki (Ennek kb. 95 százaléka lehet magyar nemzetiségű, azaz 45 139 személy)¹². Emellett a Nyugat-Európába vagy távolabbra kivándorolt romániai magyarok számát csak a hazai források alapján vettem alapul az előrejelzésben. Ha ezekhez hozzáadjuk a több mint egy éve Nyugat-Európában és máshol a világon (Magyarországot leszámítva) élőket, akkor a kivándorlók teljes számát jól megközelíthetjük. Ha kiszámítjuk, hogy a két népvándorlás között országos szinten mennyi a negatív természetes szaporodás és a tényleges fogyás közötti különbség, ebből levonjuk a Magyarországra végleg vagy ideiglenesen, legalább egy éve távozottakat, akkor maximálisan a maradék népesség 7 százalékát, optimálisan ennek felét, 3-3,5 százalékát vehetjük magyar kivándorlónak más országokba, mivel Magyarország "felfogta" a többi országokba irányuló kivándorlás nagy részét,

ez lefelé kerekítve 20 000 fő.

Az asszimilációs veszteség kérdése

Felmerül a kérdés, hogy volt-e asszimilációs vesztesége 1992-2002 között a romániai magyaroknak. Valószínű, hogy az asszimiláció nem volt jelentős. Megítélésem szerint a teljes fogyás 0,1 és 15 százalék között mozog elvileg, számítási értéként az 5 százalékot, kb. 10 000 főt vettem alapul, bár erre vonatkozóan a népszámlálás végleges és részletes adatainak közzététele után fogom véleményemet kialakítani. Az mindenestre már belátható, hogy mivel a 80-as évek veszteségét a számok szintjén "kifogta" az 1992-es népszámlálás, azóta az iskolarendszer okozta asszimiláció nem lehet számottevő és nem összemérhető a nyolcvanas évekével (tehát 1990 óta jóval kisebb, mivel azóta a közoktatásban aki akar, magyarul tanulhat). A kommunikációs és mobilitási viszonyok (szabad sajtó magyarul is, szabad utazási, tanulási és munkavállalási lehetőségek Magyarországra), és nem utolsósorban a megváltozott politikai légkör és társadalmi közérzet eredményeként a vegyes házasságok asszimilációs hatása is visszaszorult. Ám ezeket a kérdéseket pontosabban meg lehet majd vizsgálni a végleges adatok közzétételkor. Ezzel együtt a 10 százalék alatti magyar lakosságú megyékben továbbra is jelentős az asszimiláció, mint a magyarság létszámcsökkenésének egyik faktora, ám az a romániai magyar össznépességet arányaiban kis mértékben befolyásolja.

Az 1977 és 1992 közötti asszimilációs veszteség az 1992 utánitól eltérően jelentős volt, Varga Árpád ezt 50 000-re teszi¹³, saját számításaim alapján a másként nem magyarázható fogyás 61 000 főre tehető, és ez lehet a maximális asszimilációs érték, így optimálisként teljességgel egyetértek az 50 000 fővel.

Következtetések

A tanulmányban ismertetett eredmények és számítások alapján látható, hogy 2002-ben az 1992-es népszámláláshoz képest eltérő regisztrációs metodológiának köszönhetően mintegy 60-65 ezer magyarral kevesebbet regisztráltak Romániában. Ezek olyan román állampolgárok, akik több mint egy éve külföldön élnek, de kisebb részük még visszatérhet, különösen azok, akik tanulmányaikat végzik Magyarországon. Ha az 1992-es metodológiát használták volna, akkor a magyarok száma 2002 márciusában 1,5 millió körül lett volna Romániában. Az előzetes népszámlálási eredmények és az előző évek népmozgalmi adatainak összevetése alapján megállapítható, hogy a 2002-es népszámlálás nemzetiségi adatait komolyan kell venni, természetesen nem felejtve el, hogy mint minden összeírás, ez sem teljes, vannak, akik kimaradtak, vagy lehetnek olyanok, akik nem élnek az országban, de bejelentették őket a hozzátartozóik, illetve elszigetelten előfordulhatott, hogy a számlálók próbálták befolyásolni a nemzetiség szabad bevallását. Ám ezek a rendellenességek az eredményeket érdemben nem befolyásolták.

Ebből a 60-65 ezerből mintegy 50 000 Magyarországon, mintegy 20 000 pedig más országokban él. 1992 óta pedig a tulajdonképpeni fogyás 125 000 fő, amely még mindig 8,7 százalékos fogyást jelent, az országos érték kétszeresét. Ebből 60 000 fő a természetes fogyással, további 61-65 ezer a végleges Magyarországi kitelepedéssel magyarázható. A fennmaradó 5000 főt pedig az asszimiláció számlájára írhatunk, ám e jelenség mértéke önkényesen meghatározott, megítélésem szerint ezek száma 1 és 20 ezer között mozoghat, egyelőre nincsenek adataink a pontosabb behatárolásra. Az eddig rendelkezésünkre álló adatok alapján a fenti adatok hozzávetőlegesek, csak bizonyos hibaszázalék mellett érvényesek. Ha a teljes, 190 ezres fogyást százalékos arányok szerint felosztanánk, akkor egyharmadnyi végleg Magyarországra, 23 százalék az ideiglenesen Magyarországra és 10 százalék a máshová távozottakat jelöli. További 29-30 százalékot a halálozások és a születések közötti különbségnek, míg néhány százalékot az asszimilációnak tudhatunk be.

1. ábra A romániai magyarok fogyásának okai 1992-2002 között, hozzávetőleges számítások alapján, százalékban

Ha elfogadjuk, Varga E. Árpád számítását Ghetau módszerét felhasználva, akkor 80 000 fős a természetes fogyás. A Magyarországra kivándorlók számának meghatározása viszonylag pontos számításokon alapul, ennél kisebb értékek nem valószínűek. Ha ezeket összesítjük, 61 ezer végleg kitelepedett és 50 000 ideiglenesen kintélővel számítva, akkor éppen a 190 000 ezres létszámcsökkenéshez jutunk. Ám mi történik a más országokba vándorolt romániai magyarokkal, illetve ha mégis van némi asszimilációs veszteség. Még vannak lehetőségek, hiszen említettem, hogy lehetnek bejelentve állandó lakosként olyanok, akik Magyarországon élnek és ideiglenes tartózkodási engedéllyel rendelkeznek, illetve lehetséges, hogy 1992-ben sem élt már 1 624 000 magyar az országban, hanem ebből mintegy 20-30 ezer már végleges kitelepedésre készen más országokban élt.

Források

Anuarul Demografic al României, 2001, Bukarest.

Anuarul Statistic al României din 2001, Bukarest.

Recensământul general al populației și al locuitorilor din 2002. Rezultate preliminare, INS, Bukarest (vagy: www.recensamant.ro).

Jegyzetek

1 Veres Valér: Az erdélyi magyarok és a románok közösségi identitása a társadalmi struktúra tükrében. *Szociológiai Szemle*. 2000. 4. szám.

2 Erről részletesebben lásd Veres Valér: A romániai magyarság létszámcsökkenésének okai a XX. század utolsó negyedében. *Korunk*, 2002. 2. szám. 7.

3 Varga E. Árpád: A romániai magyarság népességcsökkenésének okairól. *Magyar Kisebbség* (vitaindító), 2002. 4. szám.

4 Veres Valér: A romániai magyarság létszámcsökkenésének okai a XX. század utolsó negyedében. *Korunk*, 2002. 2. szám.

5 Principalii indicatori pe județe și categorii de localități. Rezultate preliminare, INS, Bukarest, 2002.

6 Veres Valér, *i.m.* 15.

7 A számítások, becslések részleteit lásd: Veres Valér, *i.m.*

8 A romániai magyarok tényleges száma az 1992-es népszámlálás szerint.

9 A romániai magyarok tényleges száma a 2002-es népszámlálás előzetes adatai szerint

10 J. Rychtarikova: Második demográfiai átmenet zajlik Kelet-Európában? *Regio*, 2001. 1. szám, 111-139.

11 Ghetau, V. - Trebici, Vl. (1996): Populația României și minoritățile naționale: prezent și perspectivă. *Bibliotheca Demographica*, București, Academia Română, 1996. 2. szám.

12 Veres Valér: A romániai magyarok demográfiai viszonyai 2002. évi népszámlálás előzetes adatai tükrében. *Demográfia*, 2002. 2-3. szám.

13 Horváth István: A romániai magyar kisebbség Magyarországra irányuló mozgása. *Korunk*, 2002. 2. szám, 31-48. Lásd még: Fullerton, M., Sik Endre, Tóth Judit (1995).

14 Varga E. Árpád: Az erdélyi magyarság asszimilációs mérlege a XX. század folyamán. *Regio*. 2002. 1. szám.

- Varga E. Árpád: A romániai magyarság népességcsökkenésének okairól
- Benedek Gyula: Vélemény Varga E. Árpád *A romániai magyarság népességcsökkenésének okairól* c. tanulmányáról
- Horváth István: A migráció hatása a népesség előszámítására
- Kiss Tamás: A népességfogyás "kontextusa" - válasz Varga E. Árpád vitaindító tanulmányára -
- Sebők László: Hozzászólás Varga E. Árpád vitaindító írásához
- Szilágyi N. Sándor: Észrevételek a romániai magyar népesség fogyásáról, különös tekintettel az asszimilációra
- Veres Valér: A romániai magyarok 2002. évi lélekszámáról
- Dr. Görömbei Sára: Demográfiai kutatás a kárpát-medencei magyarság fogyásának okairól
- Rónai András: Erdély népességi viszonyai
- Vita Sándor: Tallózás az 1930. évi román népszámlálás köteteiben
- Schneller Károly: Magyarok és románok erőviszonyai Erdélyben
- Dr. Oberding József György: Adatok az erdélyi magyar középosztály termeléséhez
- Dr. Kovács Alajos: A nemzetiségi statisztika problémája
- A lakosság megoszlása nemzetiség szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján (A)
- A lakosság megoszlása nemzetiség szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján (B)
- A lakosság megoszlása nemzetiség szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján (C)
- A lakosság vallás szerinti megoszlása a 2002-es népszámlálási adatok alapján (A)
- A lakosság vallás szerinti megoszlása a 2002-es népszámlálási adatok alapján (B)
- A lakosság megoszlása anyanyelv szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján (A)
- A lakosság megoszlása anyanyelv szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján (B)
- A lakosság megoszlása anyanyelv szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján (C)
- A lakosság nem szerinti megoszlása a 2002-es népszámlálási adatok alapján
- Rostás Zoltán: Előszó A. Golopentia: *Ajánlások a jövő rendszer kormányprogramjához* c. írásához
- Anton Golopentia: *Ajánlások a jövő rendszer kormányprogramjához*
- Kalligram Alapítvány Jogelemző Csoportja (Jarábik Balázs, Csirik Zsolt, Gál Gábor): Memorandum: a Szlovák Köztársaság által a magyar kedvezménytörvény módosításához kidolgozott jegyzék jogi elemzése
- Richard Jenkins: Az etnicitás újragondolása: identitás, kategorizáció és hatalom
- Horváth Réka: Az RMDSZ céljainak változása az elmúlt tizenkét év során
- Veress Emőd: A prefektusi tisztség az önkormányzati rendszerben és az alkotmánybírói gyakorlatban
- Császár Melinda: A kedvezménytörvény megjelenítése a központi román sajtóban
- Kádár Magor: Az érem másik oldala: a státustörvény az erdélyi román köztudatban és a román nyelvű írott sajtóban

(c) Jakabffy Elemér Alapítvány, Media Index Egyesület 1999-2004
Impresszum | Médiaajánlat | Adatvédelmi záradék